

9.1.2013. *E-novine*

Intervju: Snježana Kordić, lingvistkinja

Ćirilica u Vukovaru nije znak dvojezičnosti

Razgovarao: [Damjan Pavlica](#)

Photo: Lična arhiva

Sva četiri nacionalizma predočavaju svoju priču da su im drugi ukrali jezik. Međutim, jezik nije predmet pa da se može ukrasti. Nitko nema ekskluzivno vlasništvo nad jezikom, nego jezik pripada svakome tko ga govori, kaže u razgovoru za eNovine hrvatska lingvistkinja Snježana Kordić, komentarišući između ostalog ponovljene političke dileme o višejezičnosti među govornicima unutar srpskohrvatskog dijasistema u Sandžaku, Slavoniji i drugim etnički mešovitim regijama na Balkanu

*** Razgovor možemo započeti aktuelnom temom o kojoj bruje svi mediji. Naime, kao što je u nekim opštinama u Hrvatskoj uvedena dvojezičnost jer tamo više od trećine stanovništva govori manjinski jezik mađarski, tako sada hrvatska Vlada podupire da se i u Vukovaru uvede dvojezičnost jer se tamo na popisu stanovništva trećina stanovnika izjasnila da je srpske nacionalnosti. Ima li osnove za takvu paralelu?**

Zalaganje Vlade da se u Vukovaru primijeni isti postupak kao u općinama s mađarskim protivno je Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima, koju je potpisala i Hrvatska. U Povelji, naime, jasno piše da izraz "regionalni ili manjinski jezici" obuhvaća one jezike koji se razlikuju od službenog jezika dotične države i da ne obuhvaća dijalekte službenog jezika. Ne obuhvaća dijalekte zbog njihove nedovoljne razlike prema službenom jeziku. A jezik Srba se ne bi mogao klasificirati čak ni kao drugi dijalekt jer je sve to štokavica. Pa i hrvatski jezikoslovci priznaju da se od standardnog jezika u Hrvatskoj više razlikuju dijalekti kajkavski i čakavski, nego standardni jezik u Srbiji. To je i logično jer standardni jezik i u Hrvatskoj i u Srbiji je iz istog dijalekta - štokavice. Kratko rečeno, Hrvati i Srbi govore zajedničkim jezikom, dok Hrvati i Mađari govore međusobno stranim jezicima. Zato jezik Mađara može u Hrvatskoj biti manjinski jezik, a jezik Srba ne može.

*** Izgleda da naši političari misle da ako postoji neka nacija, to automatski znači da mora da govori nekim drugim jezikom. Kako onda postoji austrijska nacija kad ona govori varijantu jezika kojim govore još dve nacije u susednim zemljama? Takvih slučajeva ima mnoštvo u svetu.**

Da, to bi značilo da su naši političari vrlo neobrazovani ljudi jer njihova shvaćanja nacije su zaostala na pogledima iz 19. stoljeća. U 19. stoljeću je to bio dominantan pogled na naciju, zastupao ga je i Karl Marx. Ali od sredine 20. stoljeća je to potpuno napušteno jer je činjenica da niz nacija postoji, a imaju zajednički jezik s nekom drugom nacijom u drugoj državi. Različita nacionalna pripadnost ne znači automatski strani jezik, kako priželjkuju nacionalistički ekstremisti. Teofil Pančić je izvrsno pokazao da baš "vrućekrvni hrvatski domoljubi" imaju razloga za zadovoljstvo ovakvim zalaganjem političara za navodnu dvojezičnost u Vukovaru jer time se podržava "omiljeni desno-nacionalistički fantazam o hrvatskom i srpskom kao dva zasebna jezika".

*** U Srbiji se koristi i latinica i ćirilica. A u Vukovaru bi ćirilica bila ta koja bi prezentirala Srbe dodavanjem u javne natpise. I onda se još ćirilica predstavlja kao dokaz da se radi o različitim jezicima.**

Po izjavama političara ispalo bi da različito pismo znači da se radi o različitim jezicima. Ali to nije tačno. Na primjer, ako tekst na ruskom jeziku prebacimo s ćirilice na latinicu, on i dalje ostaje na ruskom jeziku. Uostalom, kad bi pismo značilo drugi jezik, onda bi Srbi unutar Srbije bili dvojezični jer pišu i latinicom i ćirilicom.

*** Svako čak i ako ne zna dobro engleski jezik odmah prepozna kad gleda film da li se u njemu govori američka ili britanska varijanta. Znači, razlike unutar jednog jezika su najnormalnija stvar. Vi pokazujete da se u lingvistici takav jezik naziva policentričan?**

Svi veći evropski jezici su policentrični, a razlike među njihovim varijantama su veće nego u našem slučaju.

*** Kakva su iskustva drugih policentričnih jezika? Postoje li neka zajednička regulativna tela?**

Kako gdje i kako kad. Mogu postojati, ne moraju postojati. Evo na primjer slučaj Austrije i Njemačke. U 20. stoljeću su više puta prolazili i kroz fazu suradnje i kroz fazu nesuradnje. Međutim, postojanje ili nepostojanje zajedničkih regulativnih tijela, odnosno dogovaranja i suradnje, ništa ne utječe na činjenicu da je cijelo vrijeme to bio jedan policentrični jezik.

*** U vašem kapitalnom delu *Jezik i nacionalizam* ubedljivo dokazujete da je jezik kojim razgovaramo isti jezik. Zašto je tako očiglednu činjenicu uopšte potrebno dokazivati?**

Zato što su se ljudi pomalo izgubili u toj silnoj magli koju im već nekoliko desetljeća proizvode političari, mediji i raznorazni profesori.

*** Unazad dve decenije naziv srpskohrvatski jezik je izbačen iz upotrebe, ali govorni jezik nije promenjen. No, imamo pojavu ne samo u Vukovaru, nego na primer i na Sandžaku i u Bosni i Hercegovini da decu u školama razdvajaju po nacionalnoj osnovi jer navodno govore različitim jezicima. Vi pokazujete da strani lingvisti to nazivaju jezičkim aparthejdom. Kakva je uloga forsiranja različitih naziva jezika u ovim slučajevima?**

Nacionalistima je stalo da dobiju u ruke djecu da bi im usađivali svoj pogled na stvarnost. Zato su prognali zajedničko ime tog jezika da bi na osnovi različitih imena tvrdili da se radi o različitim jezicima i tako opravdali nužnost razdvajanja djece.

*** Od ovdašnjih nacionalista možemo čuti da su drugi govornici zajedničkog jezika ukrali Srbima jezik. Ovakvu vrstu diskursa sebi dozvoljavaju čak i neki od lingvista, književnika i akademika. Čuju li se slične teze u Hrvatskoj i kako to komentirate? Može li neko nekome ukrasti jezik?**

Sva četiri nacionalizma predočavaju svoju priču da su im drugi ukrali jezik. Međutim, jezik nije predmet pa da se može ukrasti. Nitko nema ekskluzivno vlasništvo nad jezikom, nego jezik pripada svakome tko ga govori. Ne postoji licenca ili autorska prava na jezik. Neko stanje iz prošlosti ne daje nikome za pravo da određuje ime jezika i njegov navodno neiskvaren oblik naspram navodno iskvarenog oblika tog jezika kod nekih drugih. Ovo važi za sve jezike u svijetu.

*** Danas su neke reči, takozvani "srbizmi" u Hrvatskoj i "hrvatizmi" u Srbiji, žigosane kao nepoželjne. Dešavalo mi se da neke od reči koje koristim ne**

prođu u članak, pod obrazloženjem da to nije srpski jezik već hrvatski, ili obratno. Koliko je ovo lingvistički opravdano?

To uopće nije lingvistički opravdano. To je ograničavanje slobode korištenja jezika.

*** Imate li neki predlog, šta mogu učiniti oni kojima je stalo do zajedničkog jezika? Mogu li bar književnici postići neki dogovor, osnovati neko zajedničko jezičko telo ili učiniti bilo što?**

Razni kvalitetni pisci već i sada surađuju, i to će sigurno nastaviti još više jer je besmisleno zatvarati oči pred korisnom činjenicom da je jezik veći nego što sadašnje službene politike prikazuju. A loši pisci ne vole se izlagati konkurenciji, i bolje prolaze u užim nacionalnim književnim granicama. Inače, zadnjih godinu-dvije su mnogi hrvatski pisci, novinari i drugi intelektualci javno rekli da se radi o jednom zajedničkom jeziku, na primjer **Predrag Matvejević, Miljenko Jergović, Oliver Frljić, Dubravka Ugrešić, Slobodan Šnajder, Igor Mandić, Vuk Perišić, Nikola Petković, jezgrena trojka Feralaca** i mnogi, mnogi drugi. Tako doprinose da postaje najnormalnija stvar reći da je to isti jezik, i da se tome opušteno pristupa, bez političkih primisli. Jednostavno, jezik se ne podudara s državom i nacijom, i nikom ništa.